

ВІДГУК

офіційного опонента, д-р наук з фіз. виховання і спорту, професора М. П. Пітина на дисертаційну роботу **Орлова Анатолія Анатолійовича** за темою: «Вдосконалення фізичної та функціональної підготовленості важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми

Ключовим чинником розвитку важкої атлетики серед жінок стало визнання Міжнародною федерацією важкої атлетики, що відбулося у 1983 році. Це спонукало до регулярного проведення з 1987 року чемпіонатів світу та з 1997 року включення важкої атлетики серед жінок до програми Ігор Олімпіад.

В Україні спостерігаються суттєві проблеми, пов'язані з відсутністю якісної системи залучення дітей до занять фізичною культурою та спортом.

На тлі зменшення кількості осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, погіршується загальний стан здоров'я дітей та молоді, зменшується кількість учасників змагань різного рівня, що знижує потенціал досягнення спортивних результатів у більшості видів спорту, зокрема важкій атлетиці серед жінок.

На обґрунтовану думку автора, однією з головних причин такого стану є недостатність конкуренції між спортсменками, відсутність методично обґрунтованих методик підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення, нерозв'язані питання зміни вікових меж занять цим видом спорту.

Таким чином, автором виявлена суперечність між традиційними підходами до тренувального процесу і сучасними тенденціями розвитку жіночої важкої атлетики, що визначила актуальне науково-практичне завдання пошуку ефективних способів оптимізації спортивної підготовки дівчат 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки.

Важливо, що дисертаційна робота проведена у відповідності та зв'язку з науковими програмами, планами, темами. Зокрема в рамках реалізації теми «Теоретичні та методичні засади вдосконалення навчально-тренувального процесу і змагальної діяльності спортсменів у різних видах спорту» плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Запорізького національного університету.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Обґрунтування наукових результатів проведено на попередньо отриманих якісних даних теоретичного та емпіричного характеру і використанні таких методів дослідження:

- Теоретичний аналіз наукової та методичної літератури, що був використаний для з'ясування рівня вивченості проблематики дослідження, конкретизації формулювання об'єкту і предмету, мети та завдань дослідження, а також узагальнення наукової інформації з сучасних підходів до організації підготовки юних спортсменок на етапі попередньої базової підготовки у важкій атлетиці;

- Педагогічне спостереження, що автором визначено як тестування загальної фізичної підготовленості за різними проявами швидкісних, швидкісно-силових, силових здібностей та спеціальної фізичної підготовленості важкоатлеток на етапі попередньої базової підготовки; оцінювання рівня фізичної працездатності за показниками системи енергозабезпечення м'язової діяльності та загального рівня функціональної підготовленості; визначення рівня функціонального стану серцево-судинної системи, системи зовнішнього дихання, стану регуляторних механізмів системи кровообігу, ефективності роботи серця та адаптивних можливостей;

- Педагогічний експеримент констатувального та формувального характеру. Перший використано для вивчення ефективності використання традиційної програми тренувальних занять для ДЮСШ з важкої атлетики на основі аналізу динаміки показників фізичної та функціональної підготовленості важкоатлеток 12–13 років протягом річного макроциклу. Другий – для оцінки запропонованої авторської програми побудови тренувального процесу важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки;

- Методи математичної статистики для опрацювання даних дослідження, що реалізовано засобами персонального комп'ютера за використанням пакетів статистичних програм.

Дослідження проведене впродовж 2011–2019 років та чотирма етапами із передбаченим розв'язанням основних завдань дисертаційного дослідження.

Протягом усього періоду досліджень проводилися опитування й анкетування спортсменок, тренерів із різних міст України.

Залучено 28 спортсменок віком від 10 до 22 років (майстри спорту України міжнародного класу, майстри спорту України та спортсменки, які мають спортивні і юнацькі розряди); серед тренерів – Заслужені тренери України, тренери жіночої збірної команди України, тренери різних категорій, які мали стаж понад п'ять років.

На окремих етапах дослідження, зокрема для реалізації педагогічного експерименту було залучено 55 важкоатлеток віком 12–13 років, які займалися в секції з важкої атлетики та мали I-й юнацький розряд.

Базами дослідження були СДЮШОР «Спартак» з важкої атлетики м. Запоріжжя, РДЮСШ «Колос» з важкої атлетики Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області, ДЮСШ з важкої атлетики м. Бердянська Запорізької області та Харківського обласного вищого училища фізичної культури та спорту м. Харкова.

У констатувальному педагогічному експерименті взяли участь 25 дівчат та формувальному – 30 дівчат, які були поділені на контрольну (15 дівчат) та експериментальну (15 дівчат) групи.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень проведені за допомогою детального ознайомлення з текстом дисертації Орлова А. А. дає підстави стверджувати, що проведене розв'язання актуального наукового завдання здобувачем та загалом підхід до наукової проблематики розвитку є достатньо обґрунтованим та інноваційним. Наголосимо на хорошій структурованості роботи, дотриманні логічності викладу матеріалу, формулюванні науково-методологічного компоненту дисертаційної роботи та узгодженості різних компонентів тексту дисертаційної роботи.

Методика дослідження побудована із урахуванням фундаментальних теоретичних та практичних положень, що становлять підґрунтя підготовки спортсменів; теоретичних та методичних засад розвитку, удосконалення та контролю фізичних та функціональних показників юних спортсменок; застосування комплексного варіанту розв'язання наукового завдання для запропонованого наукового явища, а саме тренувального процесу важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки.

Загалом дисертаційна робота виконана на 241 сторінках. Обсяг основного тексту є достатнім та становить понад 7,5 авторських аркушів.

Аналіз дисертаційної роботи вказує, що у вступі чітко обґрунтовано актуальність науково-прикладної проблеми, подано достатньо узгоджений науковий апарат дослідження (сформульовано мету та завдання, об'єкт та предмет роботи). Логічно та системно подано опис використаних в роботі методів дослідження.

У першому розділі «Сучасний стан проблеми побудови тренувального процесу юних важкоатлеток на етапі попередньої базової підготовки» розглянуто сучасні підходи до побудови та спортивно-педагогічні аспекти навчально-тренувального процесу важкоатлеток на етапі попередньої базової підготовки; спортивне тренування з важкої атлетики та його особливості (зміст та панування навчально-тренувального процесу важкоатлеток на етапі попередньої базової підготовки); анатомо-фізіологічну характеристику діяльності органів та систем організму дівчат 12–13 років.

Зміст другого розділу традиційно присвячено характеристиці застосування методів дослідження та опису дизайну дослідження з конкретизацією його окремих етапів.

У третьому розділі, що отримав назву «Особливості динаміки показників фізичної та функціональної підготовленості дівчат-важкоатлеток 12-13 років у річному макроциклі на етапі попередньої базової підготовки» подана наукова інформація про загальну характеристику навчально-тренувального процесу важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки, динаміку показників загальної та спеціальної фізичної та функціональної підготовленості

важкоатлеток 12–13 років в рамках констатувального експерименту, аналізування показників змагальної діяльності юних спортсменок на етапі попередньої базової підготовки.

У четвертому розділі «Експериментальне обґрунтування авторської програми побудови тренувального процесу важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки груп першого року навчання» розкрито загальну характеристику експериментальної програми побудови тренувального процесу юних важкоатлеток, подано оцінку ефективності експериментальної програми побудови тренувального процесу важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки. Це зроблено на підставі визначення особливостей динаміки показників загальної та спеціальної фізичної підготовленості, функціональної підготовленості та результатів змагальної діяльності важкоатлеток 12–13 років контрольної та експериментальної груп.

У завершальному п'ятому розділі дисертаційної роботи увагу зосереджено на доведенні основних результатів дослідження та їх зіставлення з наявними науковими та методичними даними сфери фізичної культури та спорту за обраним науковим напрямом.

Підсумком роботи є достатньо якісні за формулюванням висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних завдань дисертаційної роботи та результатів їхнього розв'язання.

Виходячи з аналізу змісту основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета та завдання дисертаційної роботи як кваліфікаційної праці в ході виконання дослідження були здебільшого досягнуті.

Основними положеннями наукової новизни, які становлять науковий результат автора, виносяться на захист та мають якісне обґрунтування в тексті дисертаційної роботи є такі: теоретично обґрунтовано і розроблено структуру та зміст експериментальної програми побудови тренувального процесу юних важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки, яка враховує сучасні аспекти підготовки спортивного резерву у важкій атлетиці, вікові та анатоמו-фізіологічні особливості організму спортсменок; запропоновано алгоритми реалізації фізичних навантажень з важкої атлетики (тривалість, інтенсивність, інтервали відпочинку) у рамках окремих мікро- та мезоциклів підготовчого та змагального періодів річного циклу підготовки важкоатлеток 12–13 років та загалом визначено особливості динаміки показників загальної та спеціальної фізичної, функціональної підготовленості, функціонального стану кардіореспіраторної системи й адаптивних можливостей юних важкоатлеток 12–13 років у процесі тренувальних занять в макроциклі підготовки.

Повнота викладу наукових результатів в публікаціях

За результатами виконання дисертаційної роботи виконано 16 наукових праць, з яких 8 статей у фахових виданнях України сфери фізичної культури та спорту,

одна з яких у виданні включеному до наукометричних баз, п'ять праць апробаційного характеру та три публікації додатково відображають результати дисертаційного дослідження.

Окрім цього основні результати дослідження отримали обговорення на шести наукових конференціях різного рівня та впроваджено в діяльність п'яти суб'єктів сфери фізичної культури і спорту (Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України – навчальний процес з дисциплін «Теорія і методика спортивного тренування», «Олімпійський та професійний спорт», «Функціональна діагностика», «Спортивно-педагогічне вдосконалення (важка атлетика)», навчально-тренувальний процес КЗ ОСДЮШОР з важкої атлетики ім. Л.І. Жаботинського, м. Запоріжжя; КЗ «Запорізька спеціалізована загальноосвітня школа-інтернат спортивного профілю», м. Запоріжжя; філії Херсонського вищого училища фізичної культури, м. Скадовськ; Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту, м. Харків, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Порушень академічної доброчесності **не виявлено**. Використання текстових запозичень, без відповідного звернення до джерела інформації відсутнє. Посилання у тексті проведено коректно та відповідно до списку використаних джерел. У роботах, виконаних у співавторстві відзначено особистий внесок автора.

Разом із тим у тексті дисертаційної роботи наявні певні дискусійні моменти та зауваження, які суттєво не впливають на значущість отриманих результатів.

1. Надто деталізовано структуру окремих пунктів та підрозділів, що спостерігається для першого та другого розділів дисертаційної роботи.

2. Вважаємо, що окремі положення наукової новизни (рівень «уперше», пункти 1, 2, 3), варто об'єднати та/або перенести до інших рівнів наукової новизни.

3. Частина опису методів дослідження та методик отримання емпіричних даних (розділ 2) можна було б перенести у додатки або первинну документацію, так як вони мають загально визначений зміст.

4. У розділі 2 варто було б конкретизувати інформацію про таке: кількість та представництво тренерів, залучених до опитування, алгоритм проведення та особливості педагогічного спостереження, зміст експериментального чинника (ів) та уніфікувати представлення даних щодо чисельності спортсменок на різних етапах дослідження.

5. Зустрічаються певні відмінності позначення етапу багаторічної підготовки етап попередньої базової підготовки (вірно) та попередній базовий етап підготовки (не вірно).

6. Вважаємо за доцільне при розкритті методів дослідження та методик отримання емпіричних даних використовувати позначення «педагогічне спостереження», «педагогічне тестування», зокрема, у зазначених автором випадках «тестування загальної фізичної підготовленості», «визначення рівня функціонального стану» тощо контингенту дослідження.

7. Потребують корекції формулювання окремих завдань дисертаційної роботи (2 та 4). Зокрема завдання 4 («Визначити організаційно-методичні підходи щодо практичного використання експериментальної програми, розробити рекомендації щодо її впровадження в тренувальний процес юних важкоатлеток на етапі попередньої базової підготовки та перевірити їх ефективність»), певною мірою, виходить за межі запропонованого розв'язання науково-практичного завдання дослідження.

8. Наявна певна необхідність у додатковому обґрунтуванні та поясненні змісту експериментальних чинників, запропонованих автором при розробці експериментальної програми вдосконалення фізичної та функціональної підготовленості важкоатлеток 12–13 років а етапі попередньої базової підготовки.

9. У тексті роботи присутня незначна кількість граматичних та стилістичних помилок, усунення яких покращило б сприйняття окремих частин дисертаційної роботи.

Вказані недоліки не впливають на наукову цінність роботи та не заперечують її наукових результатів.

Загалом дисертаційна робота **Орлова Анатолія Анатолійовича** за темою «Вдосконалення фізичної та функціональної підготовленості важкоатлеток 12–13 років на етапі попередньої базової підготовки» є завершеною самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має актуальне теоретичне та практичне значення, задовольняє вимоги до рівня наукової кваліфікації здобувача, зокрема п. 9–12 постанови «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

професор кафедри теорії спорту та фізичної культури
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського,
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

М.П. Пітин

проректор з наукової роботи за зовнішніх зв'язків
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського,
кандидат біологічних наук, професор

А.С. Вовканич